

Yayın Geliş Tarihi: 24.06.2019

Yayın Onay Tarihi: 17.12.2019

DOI No: 10.35343/kosbed.581637

Ayşe Şeyma TURGUT •

Türkiye'deki Gelir Eşitsizliğinin Toplumsal Cinsiyet, Kadının İstihdamı Ve Kadın Yoksulluğu Açısından Değerlendirilmesi¹

*Evaluation Of Income Inequality In Turkey In Terms Of
Gender, Female Employment And Female Poverty*

Özet

Dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerin ortak problemini oluşturan yoksulluğun temel sebebi kaynakların halk arasında adil dağıtılamaması anlamına gelen gelir eşitsizliği olgusudur. Gelir eşitsizliği ise en çok hakim ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi altında bırakılan, eğitim seviyesinin ve işgücüne katılımlarının düşük olduğu kadınları olumsuz etkilemektedir. Gelir dağılımı eşitsizliği kadınları yoksullaştırmakta, işgücüne katılımlarını düşürmektedir. Literatür tarama modeline dayalı bu araştırmada toplumsal cinsiyete, kadın istihdamına ve kadın yoksulluğuna yönelik istatistikler gelir eşitsizliği bağlamında yorumlanmıştır. Kadınların toplumsal cinsiyet açısından genel durumu değerlendirildiğinde kadınların erkeklere oranla daha az kazandığı, daha güvencesiz koşullarda ve daha fazla kayıt dışı çalıştığı, varlık ve faaliyet gelirlerini daha az elinde bulundurduğu ve gelir eşitsizliğinin sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan daha kırılgan bir grubunu oluşturduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gelir Dağılımı, Gelir Eşitsizliği, Kadın Yoksulluğu, Toplumsal Cinsiyet, Yoksulluk.

Jel Kodları: I24, I31, Z22

Abstract

The main cause of poverty, which is the common problem of almost all countries in the world, is the income inequality phenomenon, which means that resources cannot be distributed fairly among the public. Income inequality has a negative effect on women, whose education level and participation in employment is low, which is most affected by the dominant patriarchal gender roles. Inequality in income distribution impoverishes women and lowers their participation in the labour force. In this research based on the literature survey model, statistics on gender, female employment and female poverty were interpreted in the context of income inequality. When the general status of women in terms of gender is evaluated, it is seen that women earn less than men, work more in insecure conditions and informal, have less income in assets and activities, and constitutes more vulnerable group in social, economic and psychological terms of income inequality.

Keywords: Income Distribution, Income Inequality, Female Poverty, Gender, Poverty.

Jel Codes: I24, I31, Z22

• Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ayseyma1922@yandex.com, ORCID: 0000-0001-8140-141X

¹ Bu makale 20-22 Haziran 2019 tarihlerinde gerçekleşen Uluslararası JİLSSES Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Giriş

Gelir eşitsizliği, toplumdaki ekonomik eşitsizliklerin açıklanmasına yönelik bir kavramdır. Nedenleri ve sonuçları açısından sadece ekonomik anlamda ele alınmaması gereken gelir dağılımı, uygulanan toplumsal politikalarla, geleneksel ilişkilerle, kültürle ve halkın politik süreçlere katılımı ile de doğrudan ilgilidir. Gelir eşitsizliği başta ülkedeki üretim faktörlerinin dağılımı, cinsiyetler arasındaki ayrımlar, nüfusun yaş yapısı ve eğitim düzeyi, servet dağılımı, enflasyon, vergiler ve kayıt dışı istihdam gibi bir dizi sosyo-ekonomik gelişmeden etkilenmektedir. Dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerin ortak problemini oluşturan yoksulluğun ise temel sebebi kaynakların halk arasında adil dağıtılamaması anlamına gelen gelir eşitsizliği olgusudur. Literatür tarama modeli kullanılarak hazırlanan bu çalışmada toplumsal cinsiyet rolleri, kadının işgücüne katılımı ve kadın yoksulluğu ile gelir eşitsizliği arasındaki ilişkinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Literatürün taranmasının ardından ilk olarak gelir dağılımı ve gelir eşitsizliği kavramları incelenmiş ardından toplumsal cinsiyet kavramı ve toplumsal cinsiyet açısından kadınların durumu ele alınmış, son olarak ise çeşitli istatistiki verilerden yararlanılarak kadının işgücüne katılımı ve yoksulluğu gelir eşitsizliği ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından incelenmiş, küresel ve ulusal kuruluşların raporları ve istatistikleri elde edilen literatür bilgisi ile açıklanmaya çalışılmıştır.

1. Gelir Dağılımı ve Gelir Eşitsizliği Kavramları

Gelir dağılımı ve gelir dağılımının sosyo-ekonomik açıdan etkin dağıtımının yapılamaması sonucu ortaya çıkan gelir eşitsizliği kavramları dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerin ortak problemini oluşturan yoksulluk sorununun açıklanmasında önem arz etmektedir. Özellikle yoksulluk çalışmalarında sıkça ele alınan bu kavramlar yalnızca ekonomik parametrelere bağlı olarak değil, sosyal sistemlere de bağlı olarak değişkenlik göstermekte ve farklı şekillerde ortaya çıkmaktadır.

Gelir dağılımı bir ülkedeki tüketimi ve tasarruf hacmini etkileyebilen ve toplumdaki ekonomik eşitsizliklerin açıklanmasına yönelik kullanılan bir kavramdır. Nedenleri ve sonuçları açısından sadece ekonomik anlamda ele alınmaması gereken gelir dağılımı, uygulanan toplumsal politikalarla, geleneksel ilişkilerle, kültürle ve halkın politik süreçlere katılımı ile de doğrudan ilgilidir. Gelir dağılımı kavramı en özet hali ile “bir ekonomide belli bir dönemde yaratılan gelirin kişiler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasında bölüşülmesi” anlamına gelmektedir(DPT, 2001:3). Bir başka tanıma göre ise gelir dağılımı, alışverişin para ile yapıldığı bir ekonomide üretim ve tüketim araçlarının parasal değere dönüşmesi yoluyla paylaşılması olarak tanımlanmıştır(Boratav, 1980:8).

Gelirin dağılımı bazı unsurlara bağlı olarak etkilenmektedir. Ülkedeki üretim faktörlerinin dağılımı, cinsiyet, yaş ve eğitim durumu gibi demografik dağılımlar, servet dağılımı, enflasyon, kayıt dışı istihdam ve vergiler gelir dağılımını etkileyen unsurlardır(Şerbetçi, 2014:97-104). Gelir dağılımının adaletli bir şekilde yapılmadığı durumlarda gelir eşitsizliği olgusu ortaya çıkmaktadır. Gelir dağılımının adil olması ise gelişmiş bir ülke olmanın temel koşullarındandır. Eşitlik çağdaş bir yurttaşlığın en gözde ve en ilham verici sözüdür. Eşitsizliklerin olduğu toplumlarda insanların sağlığı ve iyilik hali tehdit altındadır(UNDP, 2016:1). Eşitlikçi toplumlar ruh ve beden sağlığı, eğitim

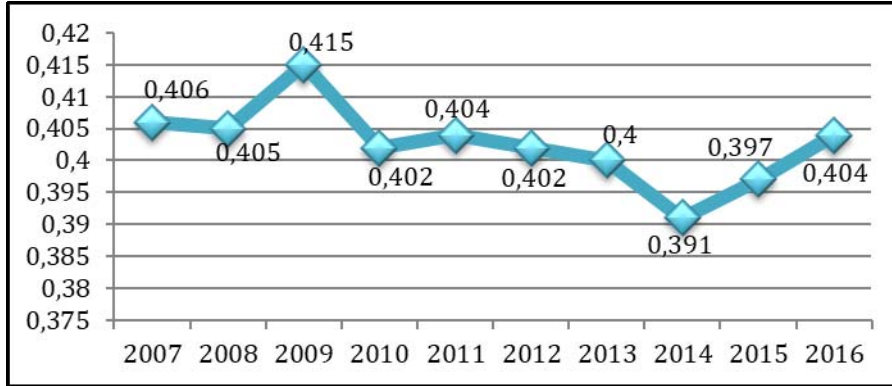
sistemi, sürdürülebilirlik ve suç oranlarında daha iyi performans göstermektedir(WilkinsonvePickett, 2010:63-103).

Gelir eşitsizliği kavramına bir başka açıklama da *Kapasite Yoksulluğu Yaklaşımı* ile Nobel Ekonomi Ödülü alan ekonomist Amartya Sen tarafından yapılmıştır. Sen'e göre (1997: 385-386) ekonomik eşitsizlik ve gelir eşitsizliği kavramları her ne kadar birbirlerinin yerine kullanılsa da farklı anlamlar ifade etmektedir. Engellilik sebebiyle daha fazla şeye ihtiyaç duyan birine gelirden daha fazla pay vermek gelir eşitliği ilkesinin aleyhinde olduğu düşünülse dahi ekonomik eşitlik gereksinimlerinin değerlendirilmesinde engellilik nedeniyle ekonomik kaynaklara olan daha fazla ihtiyaç göz önünde bulundurulmalıdır.

2. Türkiye'de Gelir Eşitsizliği Olgusu

Gelir eşitsizliği olgusuna ülkemiz açısından bakılacak olursa Türkiye, OECD ülkeleri içinde en yüksek gelir eşitsizliğine sahip birkaç ülkeden biridir(Bakış ve Polat, 2013:2). Sekizinci Kalkınma Planı ile halkın yaşam kalitesinin yükseltilmesi, eğitim, sağlık altyapılarının geliştirilmesi ve gelir dağılımının düzenlenmesi amacıyla bazı önlemler alınmış ve bu önlemlerin işe yaraması ile gelir dağılımında iyileşme sağlanmıştır(DPT, 2013:48).

Tablo 1: Türkiye'nin Gini Katsayısı (2007-2016)

Kaynak: TÜİK Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Raporu, 2008-2017

Tablo incelendiğinde gelir dağılımı eşitsizliğinin göstergelerinden biri olan Gini Katsayısının 2015 yılına göre 0,07 puan arttığı görülmektedir. Bu durum gelir eşitsizliğinin artış gösterdiği, gelir dağılımının daha da bozulduğu şeklinde yorumlanabilir.

3. Toplumsal Cinsiyet Kavramı ve Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadınlar

Cinsiyet kavramı, biyolojik cinsiyet ve toplumsal cinsiyet olarak iki farklı anlam ifade etmektedir. En genel anlamıyla cinsiyet erkekleri kadınlardan, kadınları erkeklerden ayıran anatomik farklılıklardır. Cinsiyet kavramı kendi içinde biyolojik ve toplumsal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Biyolojik cinsiyet kavramı bireyin kadın mı erkek mi olduğunu ifade etmektedir. Toplumsal cinsiyet, anatomik açıdan birbirinden farklı olan

bu iki bireyden toplum tarafından beklenen ve cinsiyetlerine göre farklılaşan rolleri ifade etmektedir(Özer, 2018: 298). Toplumsal cinsiyet ile biyolojik cinsiyet arasındaki farkı Bingöl (2014:108), “Kadın-erkek ile kadınlık-erkeklik aynı şeyler değildir...” cümlesi ile kısa ve öz bir şekilde özetlemiştir. Toplumsal cinsiyet kavramı ile anlatılmak istenen bireyin içinde yaşadığı toplumun biyolojik cinsiyetlere attığı roller ve bu rollerin bireylerin hayatını nasıl etkilediğidir. Kadın veya erkek olmanın giyime, davranışlara, sosyal rollere, iş bölümlerine, çalışma koşullarına, toplum içindeki konuma göre şekillendirildiği durumlarda toplumsal cinsiyetin varlığından bahsetmek mümkün hale gelmiş demektir.

Toplumsal cinsiyet kuralları ait olduğu kültür tarafından şekillenmekte ve gelecekte o kültür içinde yaşayan insanları ve gelecek nesilleri de şekillendirmektedir. Birçok toplumda kadınların istihdam edilme, eğitim görme, karar alma süreçlerine katılım oranlarının düşüklüğü (World Economic Forum, 2017: 6-36), erken evlendirilme, şiddete maruz kalma, ergen annelik oranlarının yüksekliği toplumdaki hakim toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanmaktadır.

Kadınların toplum içerisinde özgür hareket etmesini ve doğuştan var olan haklarına sahip olmasını engelleyebilen toplumsal cinsiyet rolleri cinsiyet eşitsizliğinin temel sebeplerinden biridir. Öyle ki, çalışmak hem kadınlar hem de erkekler için bir hak ve sosyo-ekonomik doyum kaynağı iken kadınların çalışması günümüzde dahi bir tabudur. Tuna (2012), kadınların çalışıp para kazanmasının ek gelir olarak görüldüğünü ve üretkenlik olarak değerlendirilmediğini belirtmiştir.

Dünya Bankası (2012) tarafından hazırlanan Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporunda kalkınma ile cinsiyet eşitliği arasındaki ilişkiye vurgu yapılmış ve kadınların sahip olduğu fırsatların bir sonraki nesli şekillendirdiği ve kadınların becerilerinin kullanılmasının üretimi artıracacağı vurgulanmıştır. Kadın işgücünün kalkınmaya katkı yapacağı tezinin yanı sıra kalkınma sürecinde kadın emeğinin sömürüldüğü tezi de ilgili literatürde mevcuttur(OKA, 2013: 6).

Danimarkalı araştırmacı Ester Boserup'ın 1970 yılında yayınladığı *Ekonomik Kalkınmada Kadının Rolü* isimli eserinde kadın emeği ve işgücüne katılımı ile kalkınma arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Boserup'ın tezine göre kadınların sanayide yeterli düzeyde istihdam edilmemesi, kadınları üretim sahasından çekmekte, erkekler ise kalifiye olarak iş hiyerarşisinde yükselmektedir (Toksöz, 2011: 51-52). Bu durum ise kalkınmayı olumsuz etkilemektedir.

4.Kadının İşgücüne Katılımı, Kadın Yoksulluğu ve Gelir Eşitsizliği

Dünya ekonomisinde bilgi teknolojilerinin gelişiminin etkisiyle devletlerin kalkınma ve büyüme anlayışları değişiklik göstermeye başlamıştır. Bu anlayışla gelişmişlik düzeyinin belirlenmesi amacıyla cinsiyet de temel olarak alınmaktadır. Cinsiyetin temel alındığı durumlarda kadının emeği ve ekonomideki yönü vurgulanmaktadır (Tunç, 2018: 222).

İş yaşamında cinsiyet eşitliği işgücüne katılım, istihdam olanakları, iş kalitesi ve kazanç gibi boyutları içeren çok boyutlu bir olgudur(WDR, 2014: 2). Kadınlar gerçek anlamda ilk kez Sanayi Devrimi ile ücretli ve işçi olarak işgücü içerisinde yer almışlardır

(İşler ve Şentürk, 2015). Dünya genelinde erkeklerin iş bulma olanaklarının kadınlardan hemen hemen iki kat fazla olduğu bilinmektedir. Özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da kadın ve erkeklerin işgücüne katılım oranları arasındaki fark daha büyük olmakla birlikte bu bölgelerde kadınlar çeşitli siyasi ve kültürel nedenlerle çalışma hayatına katılamamaktadırlar(Jay, 2014). Cinsiyete dayalı bölgelerin tam istihdam oranları Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2: Cinsiyete Göre Bölgesel Tam Zamanlı İstihdam Oranı (2014)

	Erkek (%)	Kadın (%)	Kadın Açığı
Küresel	46	36	-10
Orta Doğu Ve Kuzey Afrika	44	29	-15
Güneydoğu Asya	35	23	-12
Avrupa Birliği	64	52	-12
Doğu Asya	45	33	-12
Latin Amerika Ve Karayipler	48	38	-10
Güney Asya	47	38	-9
Sahra Altı Afrika	19	12	-7
Avrupa Birliği Dışındaki Avrupa Ülkeleri	52	49	-3
Kuzey Amerika	63	60	-3
Eski Sovyet Birliği	63	62	-1

Kaynak: Gallup, 2014.

Tablo incelendiğinde kadınların özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Güneydoğu Asya, Avrupa Birliği ülkeleri, Doğu Asya ve Latin Amerika ve Karayiplerde tam zamanlı istihdamda erkeklerin çok gerisinde kaldıkları görülmektedir. Sahra Altı Afrika'da ise erkeklerin de işgücüne katılımının çok düşük olduğu görülmektedir. Buradan anlaşılacağı üzere erkek ve kadınlar arasındaki gelir eşitsizliği olgusu yalnızca ülkemizin değil, dünyanın sorunudur.

Kadınların işgücüne katılım sağlayamamasının bazı olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Kadınların erkeklere oranla daha az kazanması, sabit işlerde daha az istihdam edilmesi ve işgücüne daha az katılması ekonomiyi aşağı çekmektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki ekonomik anlamdaki bu eşitsizliğin dünyaya yılda 9 Trilyon ABD Dolarına mal olduğu bilinmektedir. Düşük ücret, düşük istihdam ve güvencesiz çalışma gibi sorunlar yalnızca kadınların ekonomik fırsatlarına ket vurmamakta aynı zamanda küresel ekonomiyi de olumsuz etkilemektedir(Watson, 2015).

Kadının işgücüne dahil olması genellikle kadının şahsına yönelik yararları doğrultusunda ele alınmaktadır. Kadının kendini geliştirmesi, sosyalleşmesi, kendi ayakları üzerinde durabilmesi ve bağımsızlaşması kadın istihdamının temel yararları olarak düşünülmektedir. Fakat kadın istihdamının yalnızca kadınların kendisine değil, ülke ekonomisine ve üretkenliğine de etkisi bulunmaktadır.

Dünya Bankası'nın Dünya Kalkınma Raporuna göre kadın istihdamının erkeklerle aynı seviyeye ulaşması durumunda bunun gayrisafi yurtiçi hasılaya doğrudan etkisi olacak, gayrisafi yurtiçi hasıla Mısır'da yüzde 34, Birleşik Arap Emirlikleri'nde yüzde 12,

Güney Afrika'da yüzde 10 ve Japonya'da yüzde 9 artış gösterecektir(WDR, 2013: 197-199). Kadınların ücretli istihdamının arttığı Latin Amerika ve Karayipler gibi ülkelerde bu artışın yoksulluğun azaltılmasına ve önlenmesine daha kesin katkıları olmuştur(WDR, 2014: 1). Bu verilerden anlaşıldığı üzere kadının ücretli işgücüne katılması, işgücü piyasasında erkekler kadar var olması hem kadının hem de ülkenin yararına çift taraflı bir kazançtır.

Çalışan kadınların ekonomiye katkıları birkaç şekilde açıklanabilmektedir: 1) Kadınların işgücüne katılımı, kadınların daha az üretken erkeklerin yerini alabileceği için kentin genel verimliliğini artırabilmektedir, 2) Kadınların yükselen eğitim seviyesi, bölgedeki genel beceri seviyesini yükseltebilmektedir, 3) Kadınlar ekonomiye adil bir şekilde dahil edildiklerinde (yani, ayrımcılığa maruz kalmadıklarında veya düşük ücretli, kadın hakimiyetli mesleklere ayrılmadıklarında) şehirler üzerindeki etkisi daha da büyük olabilmektedir(JuhnvePotter, 2006: 34-38).

Kadınların istihdam edilmesi ve eğitimi ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi Türkiye açısından inceleyen birçok araştırma bulunmaktadır (Aydın, 2011; İnce, 2011; Er, 2012; Korkmaz ve Alacahan, 2013; Serel ve Özdemir, 2017). Aydın (2011) Türkiye ile rekabet gücü en yüksek ülkelerdeki kadın istihdamının ekonomik büyümeye etkisini araştırdığı çalışmasında Kadınların işgücüne katılımındaki %1'lik artışın GSYİH'da %0,99'luk bir artış sağladığını bulmuştur. İnce (2011) kadının eğitiminin ekonomik büyümedeki rolünü incelediği araştırmasında eğitim seviyesi yükseldikçe doğum oranının azaldığı böylece ekonomik büyümenin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Er (2012) kadınların ekonomik büyümeye katkısını ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırmasında yüksek enflasyonun ve nüfus artışının ekonomik büyümeyi azalttığını ve ekonomik açıdan kalkınmış ülkelerde yaşayan kadınların genel olarak daha az doğurgan olduğunu, kadınların daha eğitilmiş ve daha çok istihdamda olduğunu bunun da ekonomik büyümeye katkı sağladığını vurgulamıştır. Korkmaz ve Alacahan (2013) kadın işgücü arzının milli gelire etkisini inceledikleri araştırmalarında erkek istihdamının gayri safi yurtiçi hasıla üzerinde kadın istihdamına göre daha az etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Serel ve Özdemir (2017) Türkiye'deki kadın istihdamı ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmalarında kadın istihdamında yaşanan artışın ekonomik büyümeyi desteklediği sonucuna ulaşmıştır.

İşgücüne katılımın artması ile zamanla üretimin, ücretlerin ve gayrisafi yurtiçi hasılanın artabileceği düşünülmeyle beraber çalışma hayatına yönelik algılarınun değişmesi sonucu daha fazla kadının çalışmak istemesi ile rekabetin yoğun olmasından dolayı emek arzının artacağı ve ücretlerin düşeceği fakat iş olanaklarının artması sebebiyle daha fazla kadının çalışmak istemesi ile işverenin artan talebi doğrultusunda ücretlerin artacağı tahmin edilmektedir(Weinstein, 2018). Dolayısıyla kadın işgücünün hem kadınlar hem de piyasa lehine en verimli şekilde kullanılması için istihdam olanaklarının genişletilmesi büyük öneme sahiptir.

Kadınlar ile erkekler arasındaki eşitsizlikler yalnızca işgücüne katılım açısından değil aynı zamanda ücretler açısından da ortaya çıkmaktadır. ILO'nun (2012) 83 farklı ülkede yaptığı bir araştırma kadınların ücretleri erkeklerinkinden ortalama yüzde 10 ila yüzde 30 daha azdır. Dünyada kadınlar daha az üretken işlerde yoğunlaşmakta ve daha az

üretken sektörlerde işletmecilik yapmakta, işletme ölçeklendirme veya kariyer gelişimi için daha az fırsata sahip bulunmaktadır(World Bank, 2014: 15). Kadınların daha çok düşük ücret getiren işlerde çalışması, erkeklerin ise yöneticilik, işletmecilik gibi daha fazla ücret getiren işlerde çalışması ücret farkını artırmakta, pozitif ayrımcılığın olmaması sonucu gelir eşitsizliğine sebep olmaktadır.

Kadınların istihdam dışında tutulmasında toplumsal cinsiyet rollerinin ve sosyal normların etkisi büyüktür. Bu normlar, kadınların çalışmalarını ve zamanlarını geçirme biçimlerini belirlemekte ve potansiyellerini küçümsemektedir. Ev işleri, çocuk yetiştirme ve yaşlı bakımı genellikle kadınların sorumluluğundadır. Ayrıca, dünyada her 10 kişiden 4'ü (gelişmekte olan ülkelerde yarıya yakın), işlerin az olduğu durumlarda erkeklerin işler konusunda kadınlardan daha fazla hak sahibi olmaları gerektiğini düşünmektedir. Araştırmalar, kadınların performans ve işe alım değerlendirmelerinde cinsiyet yanlılığı nedeniyle sıklıkla dezavantajlı olduklarını göstermektedir(World Bank, 2012: 38-41).

Kişisel gelişimin, mesleki tatminin kadın açısından bir ihtiyaç olarak görülmediği toplumlarda kadınlar toplumun ve çalışma hayatının dışına itilmekte bu da yaşam boyu yoksulluğa sebep olabilmektedir. Yoksulluk olgusu kadınlar açısından bakıldığında daha farklı bir anlam ifade etmekte olup kadınların yaşadığı yoksulluk için yoksulluğun kadınlaması kavramı kullanılmaktadır. Bu kavram, yoksulluk olgusunun kadınlar tarafından erkeklere kıyasla daha farklı ve daha derin hissedildiğini belirtmek için kullanılmaktadır. Kendisi ile aynı pozisyonda çalışan erkeklere göre kadınların daha düşük ücret alması evde veya dışarıda çalışarak geçimini sağlıyor olsa bile kadınların yoksulluğu yaşama konusunda erkeklerden farklılaştığı düşünülmektedir(Çamur Duyan, 2011: 29-30).

Bu farklılaşma kadınların kalifiye olmadıkları için istihdam edilmemelerinden, işgücü piyasasındaki cinsiyet ayrımcılığından, ailede yaşlı, engelli ve çocuk gibi bakıma muhtaç bireylerin bakımını üstlenme ve ev işi yapma gibi geleneksel rolleri sebebiyle iş hayatına girememelerinden kaynaklanmaktadır(Sallan Gül, 2005: 30-31). Dolayısıyla kadınlar her gün hanelerine ve hanelerindeki bireylere hizmet vermekte fakat bu hizmet kadının tek başına kimseye bağımlı olmadan geçimini sağlayabileceği ücretli bir emeğe dönüşmemektedir. Kadınların gelir elde etmesini engelleyen bu gibi durumlar doğrudan toplumsal cinsiyet rolleri ile ilgilidir.

Toplumsal cinsiyeti gelir eşitsizliği açısından ele almak söz konusu olduğunda, gelirin önemli belirleyicilerinden olan eğitim, iş gücüne katılım, işsizlik, okuma yazma, meslek oranlarını bazı uluslararası indekslerde Türkiye'nin konumunu kadınlar açısından incelemek faydalı olacaktır. Örneğin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nun İnsani Gelişmişlik Endeksine göre (2016) Türkiye 71. sırada bulunurken, sağlık ve üreme sağlığı, eğitim, parlamentoda temsil edilme gibi göstergelerle oluşturulan Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği Endeksinde (2017) 0,317 değeri ile 188 ülke arasında 64. sırada bulunmaktadır. Veriler incelendiğinde Türkiye'nin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması hususunda yıllar içinde istikrarlı bir ilerleme seyrettiği görülmektedir. TÜİK'in (2017) Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri toplumsal cinsiyet açısından kadının ülkedeki durumunu özetler niteliktedir. Bu verilerin bir kısmına aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3: Cinsiyete Göre Eğitim ve Öğretime Katılım Durumu (2016)

	Örgün eğitime katılım			Yaygın eğitime katılım			Örgün veya yaygın eğitime katılım			Örgün ve yaygın eğitime katılım (%)		
	2007	2012	2016	2007	2012	2016	2007	2012	2016	2007	2012	2016
Toplam	5,8	8,3	9,4	13,9	15,4	16,8	17,1	20,4	22,7	2,6	3,3	3,5
Cinsiyet												
Erkek	7,2	9,8	10,9	17,3	17,5	19,8	21,4	23,7	26,6	3,2	3,6	4,1
Kadın	4,5	6,8	8,0	10,5	13,4	13,8	13,1	17,2	18,9	2,0	3,0	2,9

Kaynak: TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2016.

Tablo 3 incelendiğinde kadınların ve erkeklerin örgün eğitime katılım oranlarının giderek arttığı görülmekle birlikte 2007 ile 2016 yılları arasında kadınların örgün eğitime katılım oranının yüzde 78, erkeklerin ise yüzde 55 arttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu bulguya benzer şekilde yaygın eğitime katılan erkeklerin oranı 2007 ile 2016 yılları arasında yüzde 14 artarken kadınların oranının yüzde 31 artmış olmasına rağmen yine de örgün ve yaygın eğitime katılımında kadınların erkeklerin eğitime katılım seviyesinin çok altında kaldığı görülmektedir.

Tablo 4: Kadının Çalışmasına Yaklaşım (2016)

	Uygun	Uygun Değil
Cinsiyet		
Erkek	78,1	21,9
Kadın	91,5	8,5
İBBS 1. Düzey		
TR1 İstanbul	86,1	13,9
TR2 Batı Marmara	89,0	11,0
TR3 Ege	90,6	9,4
TR4 Doğu Marmara	86,8	13,2
TR5 Batı Anadolu	86,9	13,1
TR6 Akdeniz	85,2	14,8
TR7 Orta Anadolu	83,5	16,5
TR8 Batı Karadeniz	85,8	14,2
TR9 Doğu Karadeniz	85,4	14,6
TRA Kuzeydoğu Anadolu	76,8	23,2

Kaynak: TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2016.

Tablo 4 incelendiğinde bölgeler genelinde kadınların tamamına yakınının (yüzde 91,5) kadınların çalışmasını uygun bulduğu, erkeklerde ise bu oranın yüzde 78,1 olduğu görülmektedir. Kadınların çalışmasının kadınlar ve erkekler tarafından en uygun bulunduğu (yüzde 90,6) bölge Ege iken, en az uygun bulunduğu bölge (yüzde 76,8) Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Kars, Ardahan, Iğdır, Ağrı ve Erzurum illeri Kuzeydoğu Anadolu bölgesi içerisinde yer almaktadır. Daha toplumcu ve geleneksel olan bu bölgedeki kadının çalışmasına ilişkin düşüncesi, daha bireyci olan Batı Marmara,

İstanbul, Ege, Doğu Marmara ve Batı Anadolu bölgelerinden ayıran temel etmenin toplumsal cinsiyet rolleri olduğunu varsaymak mümkündür. Bu savı destekler nitelikte Tepav (2016) tarafından yapılan ve 81 ilin toplumsal eşitsizlik karnesini ortaya koyan araştırmaya göre toplumsal cinsiyet eşitsizliği endeksi sıralamasında Kars 47., Ardahan 60., Iğdır 44., Ağrı 62., Erzurum 57. sırada yer almaktadır.

Tablo 5: Genç İşsizlik Oranı (2019)

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2018	2019	2018	2019	2018	2019
	%					
İşgücüne katılma oranı	52,2	52,5	71,5	71,4	33,3	34,0
İstihdam oranı	46,6	44,8	64,8	61,7	28,8	28,3
İşsizlik oranı	10,6	14,7	9,3	13,7	13,4	16,9
Tarım dışı işsizlik oranı	12,5	16,9	10,6	15,3	16,8	20,5
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	57,3	58,0	77,1	77,5	37,3	38,3
İstihdam oranı	51,2	49,3	69,8	66,6	32,2	31,8
İşsizlik oranı	10,9	15,0	9,5	14,0	13,6	17,1
Tarım dışı işsizlik oranı	12,5	16,9	10,6	15,3	16,9	20,5
Genç nüfus (15-24 yaş)						
İşsizlik oranı	19,0	26,1	16,5	24,2	23,6	29,3
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı	22,8	24,8	14,0	17,6	31,9	32,2

Kaynak: TÜİK İşgücü İstatistikleri 2019.

Tablo 5'teki 2019 yılı verileri incelendiğinde, 15-64 grubunda erkeklerin istihdam oranının yüzde 66,6 iken işsizlik oranının yüzde 14 olduğu, kadınların istihdam oranlarının yüzde 31,8 iken işsizlik oranının yüzde 17,1 olduğu görülmektedir. Kadınların istihdam oranlarının erkeklere göre yüzde 52 az olmasına rağmen, işsizlik oranlarının yalnızca yüzde 22 fazla olması kadınların erkeklere göre daha çok kayıt dışı istihdam edilmelerinden kaynaklanabilir. DİSK/Genel-İş Sendikası Araştırma Dairesi (2018) kadın istihdamı ile ilgili yaptığı araştırmasında kadınların iş yaşamı içinde en sık karşılaştığı problemlerden birinin kayıt dışı istihdam olduğunu, istihdam içerisindeki kadınların yüzde 43'ünün kayıt dışı çalıştırıldığını, ücretsiz aile işçisi her 10 kadından 9'unun, kendi hesabına çalışan her 10 kadından 7'sinin, ücretli maaşlı veya yevmiyeli çalışan her 10 kadından 2'sinin kayıt dışı çalıştırıldığını ortaya koymaktadır.

Tablo 6:Yönetici Pozisyonlarındaki Bireylerin Cinsiyete Göre Dağılımı (2012-2018)

Yıl	Toplam	Erkek	Kadın
2012	100,0	87,8	12,2
2013	100,0	85,5	14,5
2014	100,0	86,6	13,4
2015	100,0	86,8	13,2
2016	100,0	84,9	15,1
2017	100,0	85,0	15,0
2018	100,0	85,2	14,8

Kaynak:TÜİK Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri, 2017.

Tablo 6 incelendiğinde, çalışma hayatında yönetici pozisyonlarının önemli bir çoğunluğunun (yüzde 85,2) erkeklerin elinde olduğu görülmektedir. Az gelişmiş ülkelerde kadının iş yaşamında ve toplumsal yaşamda bir yer edinebilme süreci tamamlanmadığından kadınların yönetim kadrolarındaki temsili zayıf kalmaktadır(Karcioğlu ve Leblebici, 2014:3). Kadınların yöneticilik kadrolarında erkekler kadar yer alamamasının izahını toplumsal cinsiyet eşitsizliği olgusu ve cam tavan kavramı ile yapmak mümkündür. Kadınların üst düzey yönetim pozisyonlarına ulaşmasını engelleyen görünmez bariyerleri ifade etmek amacıyla 1970'lerden beri cam tavan kavramı kullanılmaktadır(Wirth, 2001:1). Türkiye'deki profesörlerin yüzde 31'i, doçentlerin yüzde 38'i ve yardımcı doçentlerin yüzde 42'si kadın olmasına rağmen (KADER, 2018:5) farklı kurumlarda üst pozisyonlarda kadın oranının yüzde 15 civarında olması toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve cam tavan sendromu ile açıklanabilir.

Tablo 7: Hanehalkı Fertlerinin Cinsiyet Ve Eğitim Durumuna Göre Yoksulluk Oranları (2016-2017)

	2016			2017		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Okuryazar olmayan	15,3	14,7	15,8	14,5	13,9	15,1
Bir okul bitirmeyenler	35,3	42,8	33,8	35,1	40,9	34,0
Lise altı eğitimliler	33,5	37,8	31,1	30,9	37,5	27,4
Lise ve dengi okul mezunları	19,6	20,7	18,4	18,5	19,5	17,5
Yükseköğretim mezunları	10,4	11,0	9,5	9,6	9,8	9,3

Kaynak: TÜİK Toplumsal Yaşayış ve Cinsiyet İstatistikleri, 2017.

Tablo 7 incelendiğinde, her eğitim kademesinde kadın ve erkek yoksulluk oranlarının birbirlerine yakın olduğu görülmektedir. Erkeklerin işgücü piyasasında daha çok ve daha yüksek pozisyonlarda yer almasına rağmen yoksulluk oranlarının kadınlarınki ile yakınlık göstermesi kadınların dul ve yetim maaşları ve sosyal yardımlar gibi transferlerden yararlanarak erkeklerle aralarındaki yoksulluk farkını azalttığı şeklinde yorumlanabilir. Tabloda dikkat çeken bir diğer husus hem kadınlar hem de erkekler açısından eğitim seviyesi arttıkça yoksulluk oranının düşmesidir. Eğitimin emeğin değerini dolayısıyla ücreti ve geliri artırdığı bilinse de(Karayılmazlar, 2006: 215) istihdamsız büyüme olduğu, eğitim ve işgücü politikalarına yeterli önemin gösterilmediği sürece eğitimin de işsizliğe ve yoksulluğa çözüm olmayacağı açıktır.

Dayıoğlu ve Başlevent'in (2017) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2008 Hanehalkı Bütçe Araştırması mikro verilerine ulaşarak kadınlar ve erkekler arasındaki gelir eşitsizliğini incelediği araştırmanın bulguları Tablo 8. ve Tablo 9 aracılığıyla detaylıca incelenmiştir.

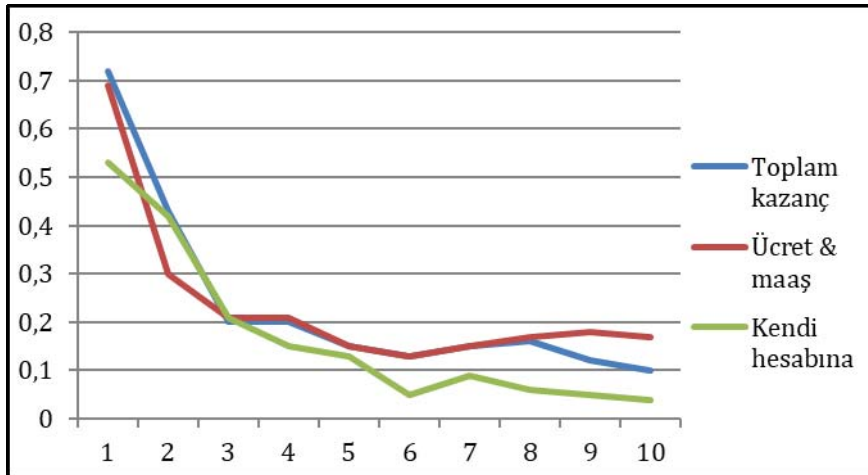
Tablo 8: Kişisel Gelir Kaynaklarının Dağılımında Cinsiyet Farklılıkları (25-54)

	Toplam gelir	Ücret ve maaş gelirleri	Kendi hesabına çalışma gelirleri	Varlıkların getirisi	Emekli maaşı	Diğer transferler
Kadınların % payı						
Elde etmeyen	92,0	70,6	56,2	52,3	51,9	59,4
Elde eden	28,3	23,3	17,2	19,1	24,8	24,9
Elde edenlerin % payı						
Erkekler	94,6	67,1	27,0	11,7	11,2	41,5
Kadınlar	37,5	20,4	5,7	2,8	3,7	13,8
Genel	66,1	43,8	16,4	7,3	7,5	27,7
Kaynağın toplam gelir içindeki % payı						
Erkekler	100,0	55,9	30,5	4,1	7,0	2,5
Kadınlar	100,0	58,6	12,1	3,4	11,3	14,6
Genel	100,0	56,3	27,6	4,0	7,7	4,5

Kaynak: Dayıoğlu ve Başlevent, 2017.

Tablo 8 incelendiğinde çalışabilir yaşta olan kadınların yüzde 62,5'inin, erkeklerin ise yalnızca yüzde 5,4'ünün kişisel bir gelirinin olmadığı, kadınların yüzde 75'inin faaliyet geliri yokken erkeklerde bu oranının yüzde 12,3 olduğu görülmektedir. İşgücü piyasasına dahil olma oranlarının düşük olması sebebi ile emekli maaşı alan kadınların oranı erkeklere göre daha düşüktür. Kadınların yalnızca yüzde 13,8'i içinde dul ve yetim maaşlarının ve sosyal yardımların bulunduğu transferlerden yararlanmaktadır. Bu durum ülkemizde geçiminden kadının sorumlu olduğu hane sayısının yüksek olmaması (Bilenkisi ve diğ., 2015:340) sebebiyle sosyal transferlerin dahi erkeğin elinde toplandığını göstermektedir.

Tablo 9: Yüzde Onluk Faaliyet Geliri Dilimlerinde Kadınların Payı

Kaynak: Dayıoğlu ve Başlevent, 2017.

Tablo 9 ücret, maaş ve kendi hesabına çalışma gibi faaliyet gelirleri içerisinde kadının konumunu ve cinsiyet eşitsizliğini ortaya koymaktadır. En düşük yüzde onluk dilimde kadınların kazancı yüzde 70 dolaylarında olup kazançlar arttıkça ileriki yüzde onluk dilimde kadınların payı azalmaktadır. Ücret ve maaş gelirlerinde kadının aldığı pay birinci yüzde onluk dilimden itibaren düşüş göstermekte son yüzde onluk dilimde ise yüzde 15 civarı bir değere ulaşmaktadır. Bu durum kadınların genelde kalıcı olmayan, düşük ücretli ve çalışma koşullarının kötü olduğu işlerde çalışıyor olduğu (Şener, 2011:20) ve ilkokul ve altı eğitim seviyesindeki kadınların aynı seviyedeki erkeklerden yüzde 23, lise mezunu kadınların lise mezunu erkeklerden yüzde 10, yüksekokul ve üzeri eğitime sahip kadınların aynı eğitim düzeyindeki erkeklerden yüzde 22 daha az kazandığı (PwC, 2018:8) bilgilerini doğrular niteliktedir.

Sonuç

Günümüzde yalnızca ülkemizdeki değil dünyadaki kadınların toplumsal cinsiyet açısından genel durumu değerlendirildiğinde kadınların erkeklere oranla daha az kazandığı, daha güvencesiz koşullarda ve daha fazla kayıt dışı çalıştığı, varlık ve faaliyet gelirlerini daha az elinde bulundurduğu ve gelir eşitsizliğinin sosyal, ekonomik ve psikolojik açıdan daha kırılgan bir grubunu oluşturduğu görülmektedir. Ülkemizde eşit iş karşılığında eşit ücret alma, işgücüne katılımda eşitlik, temsil hakkı gibi konularda kadınları erkeklerin gerisinde kalmaya itecek doğrudan yasal engeller bulunmamasına rağmen gelirin dağılımında yaşanan eşitsizlikler toplumsal cinsiyet rollerinin eşitsizliklere yol açabilecek doğasını akla getirmektedir. Ataerkil toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlara yüklediği eş, çocuk, yaşlı ve hasta bakımı, yemek ve bulaşık gibi ev içi emek faaliyetleri, kadının kazancının ek gelir olarak kabul edilmesi ve çalışma ihtiyacının sosyal ve psikolojik boyutunun ihmal edilmesi, hamilelik ve evlilik gibi doğal yaşam olaylarının kadının çalışmasının önünde engel olarak görülmesi kadınların iş hayatı içerisinde yer almalarına ya da daha düşük ücretle çalışmaya razı olmalarına neden olmaktadır. Kadının çalışma hayatının dışında bırakılması ile kadınların gelir eşitsizliğinin azaltılmasında büyük bir role sahip olan faaliyet gelirleri elde etmesine engel olunmakta ve kadınlar sosyal transferlere bağımlı hayat sürmek zorunda bırakılmaktadır. Oysaki kadınların erkeklerle eşit olanaklarla işgücüne katıldığı aksi durumlarda milli gelirin arttığına ve gelir eşitsizliğinin azaldığı bulgusunu veren araştırmalar mevcuttur. Dolayısıyla kadınların çalışma hayatının dışında bırakılmasının en çok kimlerin işine yarayacağı sorusuna verilecek cevap mevcut gelir eşitsizliğinin sürdürülmesini açıklayabilecektir.

Kaynakça

- Bakış, O. ve Polat, S. (2013). Wage Inequality in Turkey: 2002-2010. İstanbul: TÜSİAD – Sabancı Üniversitesi Rekabet Forumu. 2013-2.
- Bilenkisi, F., Güngör, M.S. ve Tapsin, G. (2015). The Impact of Household Heads' Education Levels on the Poverty Risk: *The Evidence from Turkey. Educational Sciences: Theory and Practice*, 15(2), 337-348.

- Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(1): 108-114.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (2016). 2016 *İnsani Gelişme Raporu: Herkes İçin İnsani Gelişme*, Amerika Birleşik Devletleri.
- Boratav, K. (1980), *100 Soruda Gelir Dağılımı*, Gerçek Yayınevi: İstanbul.
- Çamur Duyan, G. (2011). *Kadın Yoksulluğu*. Ankara: SHUDER Genel Merkezi.
- Dayıoğlu, M. ve Başlevent, C. (2017). *Türkiye'de Gelir Dağılımı ve Yoksulluğun Toplumsal Cinsiyet Boyutları*. Türkiye'de Refah Devleti ve Kadın (2) içinde (127-157). İstanbul: İletişim Yayınları.
- DİSK /Genel İş (2018). Türkiye'de Kadınlar ve Kadın Emeği Raporu. 19 Mayıs 2019 tarihinde <http://cloudsdomain.com/uploads/dosya/16684.pdf> adresinden alındı.
- Dünya Bankası (2012). *Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporu*, 25 Nisan 2019 tarihinde <http://siteresources.worldbank.org> adresinden alındı.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), 2001. *Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı Gelir Dağılımının İyileştirilmesi ve Yoksullukla Mücadele Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), 2013. *Dokuzuncu Beş yıllık Kalkınma Planı 2007-2013*. Ankara.
- Er, Ş. (2012). Women Indicators Of Economic Growth: A Panel Data Approach. *The Economic Research Guardian*, 27-42.
- Gallup (2014). Global States of Mind Report. 14 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.gallup.com/file/services/178523/Globalyüzde20Statesyüzde20ofyüzde20Mindyüzde20Reportyüzde202014.pdf> adresinden alındı.
- International Labour Organization (ILO) (2012). *Global Wage Report 2008/09: "Minimum Wages and Collective Bargaining, Towards Policy Coherence"* ILO: Geneva.
- İşler, R., Şentürk, C. (2016). The role of woman in Turkish economy with feminist economics perspective. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 2 (2), 613-624.
- İnce, M. (2011). The Role of Female Education in Economic Development: A Case For Turkey. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 227-238.
- Jay, J. (17 Ekim 2014). Worldwide, More Men Than Women Have Full-Time Work. 13 Mayıs 2019 tarihinde <https://news.gallup.com/poll/178637/worldwide-men-women-full-time-work.aspx> adresinden alındı.
- Juhn, C. ve Potter, S. (2006). Changes in Labor Force Participation in the United States. *The Journal of Economic Perspectives*, 20(3), 27-46.
- KADER (2018). Kadın İstatistikleri. 19 Mayıs 2019 tarihinde <http://ka-der.org.tr/kadin-istatistikleri/> adresinden alındı.
- Karayılmazlar, E. (2006). Küreselleşme Sürecinde Eğitim ve Yoksulluk. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 205-225.

- Karacıoğlu, F. ve Leblebici, Y. (2014). Kadın Yöneticilerde Kariyer Engelleri: “Cam Tavan Sendromu” Üzerine Bir Uygulama. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(4), s.1-20.
- Kavas Urul, A. (2016). 81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi. 19 Mayıs 2019 tarihinde https://www.tepav.org.tr/upload/files/1458142029-8.81_Ilin_Toplumsal_Cinsiyet_Esitligi_Karnesi.pdf.
- Korkmaz, M. ve Alacahan, N. D. (2013), “Türkiye’de Formel Piyasaya Yönelmede Kadın İşgücü Arzı ve GSYH Etkileri: Ampirik Bir Çalışma”, *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(7): 887-900.
- OKA (Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı) (2012). Türkiye ve TR83 Bölgesi’nde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Kalkınma Raporu, Samsun.
- Özer, H. (2018). Kadının Toplumsal Cinsiyet Rollerini Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Kadın Emegini Değerlendirilmesi, *Tarih Okulu Dergisi (TOD)*, 11(37-2), 295-333.
- PwC (2018). Çalışma Hayatında Cinsiyet Eşitliği Araştırması. 20 Mayıs 2019 tarihinde <https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/insan-yonetimi-ve-organizasyon-danismanligi/yayinlar/calisma-hayatinda-cinsiyet-esitligi/pwc-calisma-hayatinda-cinsiyet-esitligi-arastirmasi.pdf> adresinden alındı.
- Sallan Gül, S. (2005). Türkiye’de Yoksulluğun Kadınsılaşması. *Amme İdaresi Dergisi*, 38(1), 25-44.
- Sen, A. (1997), “From Income Inequality to Economic Inequality”, *Southern Economic Journal*, 64(2):383-401.
- Serel, H. ve Özdemir, B.S. (2017). Türkiye’de Kadın İstihdamı Ve Ekonomik Büyüme İlişkisi. *Yönetim Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 15 (3), 132-148.
- Şener, Ü. (2011). Kadın Çalışmalarında Sosyal Etki Analizi. 20 Mayıs 2019 tarihinde https://www.tepav.org.tr/upload/files/13152989081.Kadin_Calismalarinda_Sosyal_Etki_Analizi.pdf adresinden alındı.
- Şerbetçi, G. (2014). “Türkiye’de Uygulanan Liberal Finansal Politikaların Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1): 93-116.
- Toksöz, G. (2011). *Kalkınmada Kadın Emegi*. (1. Basım). İstanbul: Varlık Yayınevi.
- Tuna, T. (2012). Gender and Modernization in Turkey. *International Journal of Learning ve Development*, 2(5), 273-288.
- Tunç, M. (2018), “Kalkınmada Kadın Ayrımcılığı ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Rolü: Ülkelerarası Farklı Gelir Gruplarına Göre Yatay Kesit Analiz”, *Sosyoekonomi*, 26(38), 221-251.
- TÜİK. (2016). Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri. 25 Nisan 2019 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068.
- TÜİK. (2017a). Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması. 25 Nisan 2019 tarihinde www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=24579.

- TÜİK (2017b). Toplumsal Yapı ve Cinsiyet İstatistikleri. 9 Mayıs 2019 tarihinde http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068.
- TÜİK (2019). İşgücü İstatistikleri. 19 Mayıs 2019 tarihinde <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30690> adresinden alındı.
- UNDP, (2016). Regional Development Report: The CASE STUDY on Income and Social Inequalities in Turkey. Ankara: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Türkiye Ülke Ofisi.
- UNDP (2017). Human Development Data (1990-2017), 25 Nisan 2019 tarihinde <http://hdr.undp.org/en/data> adresinden alındı.
- Watson, B. (23 Ocak 2015). Economic inequality for women costs \$9tn globally, study finds. The Guardian. 20 Nisan 2019 tarihinde <https://www.theguardian.com/sustainable-business/2015/jan/23/women-inequality-income-p> adresinden alındı.
- WDR (2013). Jobs. 13 Mayıs 2019 tarihinde <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11843> adresinden alındı.
- WDR (2014). Gender at Work. 13 Mayıs 2019 tarihinde http://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/Event/Gender/GenderAtWork_web2.pdf adresinden alındı.
- Weinstein, A. (31 Ocak 2018). When More Women Join the Workforce, Wages Rise – Including for Men. Harvard Business Review. 15 Nisan 2019 tarihinde <https://hbr.org/2018/01/when-more-women-join-the-workforce-wages-rise-including-for-men> adresinden alındı.
- World Bank. (2012). Country Gender Assessment for Lao PDR: Reducing Vulnerability and Increasing Opportunity. Washington, DC: World Bank and Asian Development Bank.
- Wirth, L. (2001). Breaking Through The Glass Ceiling: Women in Management ILO: Geneva.
- Wilkinson, R. ve Pickett, K. (2010). The spirit level : why equality is better for everyone. London: Penguin Books.
- World Economic Forum (2017). The Global Gender Gap Report. Geneva, ISBN 978-1-944835-12-5.